

bring i denne Henseende; man kan oprette saa mange Skoler, som man vil, der behøves ikke nogenformhelt Examen dertil; vedkommende Skoledirektion kan være ganske uvidende om, at saadanne Skoler eksistere, og de kunne optage Børn i Snefetal. Det Eneste, der fordres, er, at disse Børn skulle ved en Examen i en offentlig Skole lægge for Dagen, at de ere fulgte med; og man er endog gaaet saa meget videre, i Loven af 30te September 1864, at man har frigjort Skolerne selv for denne Betingelse, idet man har sagt, at naar det maatte genere dem, at sende Børnene hen i en offentlig Skole, da er der Intet i Veien for, at Skolekommissionen møder i den vedkommende private Skole og der overværer Examen. Man har været saa forsigtig end yderligere i selve Loven at tilføie dette, for at Skolekommissionerne paa den Maade kunde erfare, om disse Børn staa paa det Standpunkt, som Loven kræver; men der er udtrykkelig sagt, at de ikke skulle gaa ind paa nogetformhelt Andet, med Hensyn til Skolen eller opstille nogenformhelt anden Fordring end ene, og alene det rent Statistiske, idet man har grundet denne Ret for de private Skoler derpaa, at de havde 10 Elever. Der er altsaa virkelig i denne Henseende givet saa stor Frihed ogsaa lige over for de private Skoler, som der kan forlanges, ikke at tale om Friheden lige overfor Hjemmet, som blev nævnt her, idet det selvfølgelig ganske er overladt Forældrene at tage Beslutning med Hensyn til Børnens Undervisning, ligesom ogsaa med Hensyn til Religionsundervisningen. Her kunde det maasse bemærkes i alt Fald som en Antydning fra min Side lige overfor en Yttring af den ærede Rigsdagsmand, at det udtrykkelig er udtalt i Loven af 30te September 1864, at Børnene slet ikke behøve at gjøre Rede for Religionskundskaber og slet ikke kunne underkastes nogen Examen deri, naar de blot skaffe Attest fra vedkommende Sjeltesørger, Præsten, for, at deres religiøse Udvikling fra hans Side anses for at være tilfrækkelig. Dertil kommer, at der — det paaftaar jeg — netop ved en Lov som den her foreliggende var Anledning til for det offentlige Skolevesens Vedkommende at henvisse til en vis Samvirken med de private Skoler derved, at de offentlige Skoler kunde overføre en Del af deres Elever til de private Skoler med disse Samtykke eller endog kunde give Bidrag til dem. Naar der er tilføiet, at det skulde ske med Amtsraadets Samtykke, saa er denne Fordring ikke fremkommen fra min Side, men selvfølgelig fra den ærede Indenrigsminister, idet han nemlig er gaaet ud fra, hvad jeg i Dørigt ogsaa ganske maa slutte mig til, at da der for ganske nylig, nemlig i 1867, er givet en Lov, hvorefter Amtsraadets Samtykke maatte kræves dertil, vilde det ikke være rigtigt at undlade her at tage en saadan Bestemmelse; men i Dørigt er det en Selvsølge, at dersom man vilde gaa ind paa

at lade Bestemmelsen bortfalde, vilde der ikke fra min Side være Noget til Hinder derfor. Det er altsaa ganske vist, at man ikke gennem en saadan Bestemmelse vil binde Kommunen, man har kun overladt den, hvor den maatte finde Anledning dertil, at søge at medvirke til dette Diemed. Men er dette ikke netop den eneste rette, fornuftige Vej, man kunde gaa? En anden Sag var det, naar man kunde faae sig selv til at tro en Sætning som den, at private Skoler ere Indbegrebet af Alt, hvad der er Godt, og offentlige Skoler Indbegrebet af Alt, hvad der er Slet, at Børnene komme med Lyst, Liv, Glæde og dansende hen til de private Skoler og paa samme Maade gaa bort fra dem, men at de derimod blive slæbte hen til de offentlige Skoler, og da man vel ikke kan sige, at de blive trukne bort derfra, maatte man vel ogsaa her anvende det Billede, at de dansede bort derfra. Hvis man fremdeles kunde sige med Hensyn til Lærerne, at de i de private Skoler gjorde deres Gjening med Liv og Lyst, og at de derimod i de offentlige Skoler vare Dødbidere, der blot søgte at pukke Kundskaber ind i Børnene, som disse ingen Nytte havde af, saa kunde man sige: Lad os blive af med offentlige Skoler og komme til private. Men nu er Sagen jo ganske unegtelig og uimodsigelig den, at der er mangfoldige offentlige Skoler, til hvilke Børnene gaa med Liv og Lyst, det er Noget, jeg ved bestandigt af Erfaring. Om jeg end aldrig havde været i en Skole, har jeg dog saa meget Kjenndskab til Livet i Skolerne, at jeg sikkert kan sige, at det slet ikke kommer an paa om Skolelærerne ere ansatte af det Offentlige eller af Private. Naar man henviser til private Skoler og siger, se, der er der Liv og Lyst, saa er Sagen jo ganske simpelt, saalange der kun er Tale om 10—20—30 Skoler, med Hensyn til hvilke det kan bevises, at Lærerne under de heldigste Bilkaar ere komne til at udøve deres Virksomhed, og at man har anstrængt sig for netop at kunne vise, at Tilstanden er god; men det er en Selvsølge, at man ikke i de øvrige 3000 Skoler kan skabe en saadan Tilstand. Kan man noget Dieblit tvivle om, at dersom man vilde opstille den Sætning, at Landet nu skulde leve af Friiskoler for den opvørende Ungdom, saa vilde man her ikke blot komme til det samme, men endog til et langt slettere Resultat end det, man er kommen til i England og Amerika; det vilde paa ingen Maade være muligt at tilveiebringe de fornødne Kræfter til Undervisningen. Naar dernæst den ærede Rigsdagsmand slog paa, at man i alt Fald kunde have gjort dette lille Skridt med Skolepengene, idet de private Skoler ere udsatte for ikke at kunne seire i Konkurrencen, saa vil jeg dertil svare, at jeg for det Første ikke paa nogen Maade kan betragte enten Regjeringen eller Thinget som sat som speciel Bærg for og absolut ivrig for at skabe